

KS. GRZEGORZ KUBLIN
Opole, WMSD

REGINALD BRAUN OP (1676–1742) — CZESKI HAGIOGRAF

W opracowaniach dotyczących życia i dziejów kultu EUFEMII (Ofki) raciborskiej, Piastówny, która zmarła 17 stycznia 1359 r. w opinii świętości, pojawia się wzmianka o dominikaninie Reginaldzie Braunie z czeskiej prowincji Zakonu Kaznodziejskiego¹. Jak dotąd w literaturze polskiej nie podjęto próby bliższego przyjrzenia się tej postaci. Podstawowy biogram Brauna został zaprezentowany w ramach trzeciego tomu dzieła poświęconego pisarzom dominikańskim (t. I–II, Paryż 1719–1721), który ukazał się w 1934 r. w Paryżu². Jednak nie wykorzystano w nim bardzo wielu informacji, które można znaleźć w zasobach Archiwum Narodowego w Pradze (*Národní archiv w Praze* — NAPr), w zespole 49/II (*knihy*): *Archiv České provincie dominikánského řádu (ŘD)*³. Chodzi zwłaszcza o dwie z czterech rękopiśmiennych ksiąg, funkcjonujących pod zbiorczym tytułem: *Liber provinciae Bohemiae Ordinis Praedicatorum*, obejmujące lata 1693–1721⁴ i 1721–1738⁵. Pragnąc

¹ Przykładowo: P. STEFANIAK, *Z dziejów relikwii świątobliwej Ofki Piastówny, dominikanki raciborskiej*, SSHT (2011), t. XLIV, z. 1, s. 47; F. WOLNIK, *Świątobliwa Eufemia (Ofka) — życie i rozwój jej kultu*, w: TENŻE (red.), *Świętość na ziemi raciborskiej. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej w dniu 16 stycznia 2009 przez Urząd Miejski w Raciborzu, Parafię Wniebowzięcia NMP w Raciborzu oraz Katedrę Historii Kościoła i Patrologii Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego w Muzeum Miejskim w Raciborzu, z okazji 650. rocznicy śmierci świątobliwej Eufemii (Ofki)* (Sympozja 76), Opole 2009, s. 42; H. WYCISK, *Życie świątobliwej Eufemii raciborskiej (Ofki) i dzieje jej kultu*, Opole 1972 (mps w Bibliotece Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, sygn. 099), s. 35–36; B. SUCHOŃ, *Ofka, Eufemia, Domitilla*, HP II, s. 169.

² Por. J. QUETIF, J. ECHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, t. III, R. Coulon, A. Papillon (wyd.), Parisii 1910–1934, s. 736–738.

³ Wielką pomocą w odnalezieniu informacji o Reginaldzie Braunie okazał się artykuł: A. POBÓG-LENARTOWICZ, *Źródła do dziejów dominikanów śląskich w archiwach czeskich i morawskich*, w: F. WOLNIK (red.), *Kościół na Śląsku. Z dziejów kultury i życia religijnego. Księga pamiątkowa dedykowana księdzu biskupowi Janowi Kopcowi z okazji 65-lecia urodzin, 40-lecia prezbiteratu, 20-lecia sakry biskupiej i 30-lecia pracy naukowej* (Opolska Biblioteka Teologiczna 127), Opole 2012, s. 219–230. W tym miejscu chciałbym wyrazić nieukrywaną wdzięczność Pani Profesor za możliwość wglądu do tegoż artykułu, zanim został opublikowany.

⁴ NAPr, ŘD 10.

⁵ NAPr, ŘD 13.

przybliżyć życie i twórczość tegoż znakomitego dominikanina, postanowiłem napisać niniejszy artykuł.

Reginald urodził się 1 czerwca 1676 r. w Chomutovie (łac. *Commotovia*) w Czechach⁶. Habit zakonny przyjął 15 września 1695 r. w konwencie św. Marii Magdaleny w Pradze⁷. Nowicjat odbył w Litomierzycach, skąd 15 września 1696 r. został przeniesiony do konwentu św. Marii Magdaleny w Pradze⁸ i jeszcze tego samego dnia złożył tam profesję zakonną⁹. Tam też ukończył filozofię pod kierunkiem lektora JANA STADLERA¹⁰. Jako kleryk w 1698 r. został asygnowany na studia teologii do konwentu św. Idziego w Pradze¹¹. 21 lipca 1700 r. brał udział w publicznej dysputacji na temat *De vetimo fine beatitudine voluntaris et involuntaris atque moralitate actuum humanorum*, której przewodził bakałarz TOMASZ BRABANT OP¹². Po ukończeniu studiów 21 września 1702 r. został asygnowany z klasztoru św. Idziego do konwentu św. Marii Magdaleny w Pradze¹³.

Kapituła prowincjalna, zebrana 28 kwietnia 1703 r. w Pradze, ustanowiła Brauna kaznodzieją świątecznym (*concionator festivalis*) w klasztorze w Uściu nad Łabą (łac. *Austensis*). Od 1704 r. występuje on z tytułem magistra. 24 grudnia 1704 r. został przeniesiony z Uścia do Litomierzyc, aby tam pełnić funkcję kaznodziei. Był nim jeszcze 30 września 1707 r., aż do 20 kwietnia 1708 r., gdyż wówczas ponownie został powołany na kaznodzieję w Uściu. 25 maja 1709 r. został przeniesiony z Uścia do Czeskich Budziejowic (łac. *Budovicensis*) i ustanowiony tam kaznodzieją różańcowym. Z Czeskich Budziejowic 22 października 1710 r. trafił do Szumperku (łac. *Schönbergensis*) na kaznodzieję zwyczajnego (*concionator ordinarium*). 9 lutego 1713 r. został asygnowany do konwentu wrocławskiego i bardzo krótko był spowiednikiem dominikanek w klasztorze św. Katarzyny we Wrocławiu. Tę posługę 20 kwietnia tego samego roku pełnił już DIONIZY SWARTZER, magister teologii i regens studium. Najprawdopodobniej wrócił wówczas do Szumperku, gdyż 22 kwietnia 1713 r. został przesunięty z Szumperku do konwentu w Jablonné nad Orlicí (łac. *Jablonensis*). Wkrótce potem 18 maja 1713 r. został przeniesiony do klasztoru w Chebie (łac. *Egrentis*), a 5 sierpnia 1713 r. do konwentu w Pilźnie (łac. *Plsnensis*), gdzie ustanowiono go kaznodzieją niemieckim i zwyczajnym w niedziele

⁶ Por. BUWr, IV Q 194, s. 61v (nr 11); *Nomina & cognomina fratrum Ordinis Praedicatorum Provinciae Bohemiae cum expressione gradus, patriae, affiliationis, aetatis, professionis, incolatus & officii pro anno MDCCXXXVIII*, [Pragae 1738], s. Fr.

⁷ Por. Archiwum Generalne Zakonu Kaznodziejskiego w Rzymie, XIV Liber E, s. 810; QUETIF, ECHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, s. 736.

⁸ Por. NAPr, ŘD 10, s. 37.

⁹ Por. BUWr, IV Q 194, s. 61v (nr 11); *Nomina & cognomina fratrum Ordinis Praedicatorum*, s. Fr.

¹⁰ Por. NAPr, ŘD 17, s. 198.

¹¹ Por. NAPr, ŘD 10, s. 46; NAPr, ŘD 17, s. 198.

¹² Por. *tamże*, s. 345.

¹³ Por. NAPr, ŘD 10, s. 154.

rano (*concionator germanicus et ordinarius matutinus dominicalis*)¹⁴ Z Pilzna trafił do Litomierzyc, gdzie w 1715 r. był promotorem różańca w Litomierzycach¹⁵ 2 maja 1716 r. został asygnowany z Litomierzyc do Chebu i pełnił funkcję kaznodziei zwyczajnego¹⁶. Będąc w Chebie, 4 lutego 1717 r. został wybrany¹⁷, a dwa dni później zatwierdzony, przeorem w Uściu¹⁸ W latach 1718–1722 był spowiednikiem dominikanek w Pilźnie¹⁹ 21 października 1719 r. wybrano go na przełożonego w Czeskich Budziejowicach, jednak wybór nie został zatwierdzony²⁰. Choć 4 lutego 1720 r. upłynął okres trzyletniej kadencji sprawowania przez niego urzędu przełożonego w Uściu, to miał pozostać nim nadal aż do kapituły prowincjalnej²¹, ale już 20 kwietnia 1720 r. zatwierdzono wybranego dzień wcześniej nowego przeora — ADEODATA MIERZICZKĘ. 31 sierpnia 1720 r. pełnił funkcję socjusza prowincjała i był nim jeszcze 26 grudnia 1720 r., gdy wybrano go przeorem w Nymburku (łac. *Nimburgensis*), ale wybór nie został potwierdzony²²

Wiele uwagi poświęcił Braun życiu i pismom św. WINCENTEGO FERRERJUSZA OP (ok. 1350–1419). 27 grudnia 1721 r. otrzymał pozwolenie na zebranie jego kazań, a 8 maja 1723 r. zezwolono mu na ich druk pod tytułem: *Divi Vincentii Ferrerii Sermones in Dominicis et Festa Sanctorum, necnon omnes Ferias Quadragesimae, recogniti, notis marginalibus auctisummariis praeambulis instructi, et novis Indicibus locupletati*²³ W międzyczasie 14 lipca 1722 r., za radą medyków, udał się do Chebu, aby skorzystać z wód mineralnych. Ponownie otrzymał pozwolenie na leczenie tam wodami mineralnymi 23 lipca 1723 r., będąc podprzeorem w klasztorze św. Marii Magdaleny w Pradze. 4 sierpnia tego roku znowu wolno mu było podróżować do Chebu i innych miejsc²⁴. Na urzędzie podprzeora w konwencie św. Marii Magdaleny w Pradze jest widoczny jeszcze 7 października 1724 r. i 3 lutego 1725 r.²⁵

¹⁴ Por. *tamże*, s. 169, 192, 254, 260, 282, 302, 388, 390, 392, 395.

¹⁵ Por. NAPr, ŘD 127, s. 28.

¹⁶ Por. NAPr, ŘD 10, s. 503.

¹⁷ Por. QUETIF, ECHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, s. 737.

¹⁸ Por. NAPr, ŘD 10, s. 518.

¹⁹ 9 marca 1720 r. Braun, jako przeor w Uściu, otrzymał prolongatę na sprawowanie funkcji spowiednika dominikanek w Pilźnie przez kolejne dwa lata. Por. QUETIF, ECHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, s. 737.

²⁰ Por. NAPr, ŘD 10, s. 551.

²¹ Por. QUETIF, ECHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, s. 737.

²² Por. NAPr, ŘD 10, s. 562, 578, 588.

²³ Por. NAPr, ŘD 13, s. 32. Niestety, nie znalazłem starodruku o takim tytule.

²⁴ Por. *tamże*, s. 44, 63, 86.

²⁵ Por. K. SCHNEIDER, *Die deutschen Handschriften der Bayerischen Staatsbibliothek München. Cgm 691-867*, t. V, cz. V, Wiesbaden 1984, s. 245–247; QUETIF, ECHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, s. 737.

Braun napisał dziełko o bł. (dziś już św.) ZDZISŁAWIE Z LEMBERKU (1215–1252), tercjarce dominikańskiej, noszące tytuł: *Schutz- und Gnaden-volles Heiligthum der löblichen Böhmischen Granitz Stadt Jahbel. Das ist: Wunderbarlich-Seeliger Lebens-Wandel, und Kostbarer Todt der Seeligen Zdislavae, Ordens der 3. Regul des H. Vatters Dominici, herstammend aus dem uralten Hoch-Reichs-Gräflichen Geschlecht*. Ukazało się ono w Kolonii w 1725 r., a pozwolenie na jego druk uzyskał 18 lipca tego samego roku²⁶. 5 listopada 1725 r. został podprzeorem braci w miasteczku Nové Dvory (łac. *Novae Villae*) k. miasta Kutné Hory. 31 maja 1727 r. skierowano go z konwentu św. Marii Magdaleny w Pradze do klasztoru w Znojmie (łac. *Znoymiensis*), gdzie był podprzeorem. Napisał wówczas książeczkę dla pobudzenia kultu św. Wincentego Ferreriusza i 12 listopada 1727 r. uzyskał zezwolenie na jej druk²⁷. Chodzi zapewne o pracę, która ukazała się dopiero w 1753 r. w Steyr pod tytułem: *Englisch-Apostolischer Lebens-Wandel, des Weyland im Fleisch Englisch-wandlenden, nunmehr aber denen Englischen Chören zugesellten Apocalyptischen Engels, des Heiligen und grossen Welt-Predigers, wie auch Apostolischen Wunder-Manns Vincentii Ferrerii, Prediger-Ordens. Nebst einem gründlichen Bericht und Unterricht der sieben-freytägigen Andacht, zu gemeldten und grossen Diener Gottes, so von Ihro Päbstl. Heiligkeit Benedicto XIV unlängst aufs neue confirmirt und bestätigt worden. Zu sonderbaren Trost und Christ-Catholischen Auferbauung in dise Form gestellet, von P. F. R. B. Priestern, Prediger Ordens der Böhmischen Prowintz*.

W latach 1733–1735 Braun otrzymał aż cztery razy pozwolenie na podróż do klasztoru Marienstern na Łużycach²⁸. W wyborach przeora w konwencie św. Marii Magdaleny w Pradze, przeprowadzonych 1 października 1734 r., uzyskał on tylko jeden głos²⁹. 13 września 1735 r. otrzymał pozwolenie na druk książeczki o św. Wincentym Ferreriuszu, przejrzonej i zaaprobowanej przez dwóch teologów, zatytułowanej: *Kurtze Lebens-Beschreibung des heil. und grossen Wunder-Manns Vincentii Ferrerii, Prediger-Ordens; nebst einen so kurzen, als heylsamen Bericht und Unterricht der Sieben-Freytägigen Andacht zu gemelden Heil. und Glorreichen Vatter; zu sonderbarem geist- und leiblichen Trost aller Christ-Catholischen Seelen*, która ukazała się dopiero w 1760 r. w Augsburgu i w 1763 r. w Bambergu³⁰. Jest autorem rękopisu: *Brevis modus disponendi moribundum ex diversis Authoribus in unum opusculum collectus per F. R. B. O. P., cui annexus est modus juvandi ad mortem*

²⁶ Por. NAPr, ŘD 13, s. 112.

²⁷ Por. *tamże*, s. 117, 133, 139.

²⁸ Pozwolenia zostały wydane: 3 października 1733 r., 23 kwietnia 1734 r., 13 kwietnia 1735 r. i 20 sierpnia 1735 r. Por. *tamże*, s. 236, 240, 265, 278.

²⁹ Por. NAPr, ŘD 13, s. 248.

³⁰ Por. *tamże*, s. 279.

condemnatum, in cujus calce pariter inveniuntur interrogationes confessorio scitu perutiles sagis et veneficiis proponendae. Przełożył z dolnoniemieckiego na górnoniemiecki dzieło: *Heilsame und Geistreiche, wie auch zu einem Gottseeligen Wandel und vollkommenen Leben gereichende Tägliche Uebungen; Allerley Standts-Personen, so wohl Geist- als Weltlichen, zu sonderbarer Aufferbauung und Beförderung ihres Heyls vorgestellet*, które napisał JOANNES DE LIXBONA (zm. 1670 r.) i jako czwarte wydanie ukazało się ono w 1726 r. w Pradze. Ponadto wydał dwa dzieła: *Beati ac Seraphici Henrici Susonis Sac. Ord. Praedicatorum, Viri plane Apostolici, qua doctrina & literis, qua Sanctitate & miraculis inelyti, Horologium Aeternae Sapientiae* (Coloniae 1724) oraz *Neu-eröffnet-Johannäische Ehr- und Gnaden-Pforte das ist: Kurtz-verfaster, wunderbarlich-Heiliger Lebens-Wandel, Kostbarer Todt, und glorreiche Translation des ohnlängst in die Zahl derer Seel. versetzten glorreichen Märtyrers und Blut-Zeugens Christi S. Ioannis Nepomuceni. In einem vollkommenen Gebett- und Andachts-Buch vorgestellet*, które ukazało się aż cztery razy (Sultzbach 1724, Nürnberg 1726, Nürnberg 1729, Sultzbach 1737)³¹.

Reginald Braun jest autorem jeszcze jednego dzieła, które nosi tytuł: *Kurtze Historische Beschreibung und Ausführliche Erklärung des im gegenwärtigen allhie eingerückten Hochfürstl. Königl. Piastischen Stamm-Baums oder Stamm-Linie; was gestalten solche von Piasto an durch hoch-fürstl. Königliche Ahnen bis auf unsere hoch-seelige Printzessin Euphemia Domicilla Ordens des heil. Vatters Dominici ganz glorreich und unverrückt fortgesetzt und fortgepflantzet worden.* Nie zostało ono wydane drukiem, a było gotowe w 1741 r. Dzieło zachowało się jedynie w dwóch rękopiśmiennych kopiach, przechowywanych w Archiwum Dominikanów w Krakowie. W 1906 r. oryginał znajdował się w bibliotece parafialnej w Rudach, w powiecie raciborskim (w inwentarzu nr 402)³². Zasadniczą treść dzieła stanowi opis drzewa genealogicznego Eufemii raciborskiej, ale zawiera ono również wiele cennych informacji dotyczących jej kultu. Braun zamierzał napisać jeszcze żywot Ofki raciborskiej, ale w realizacji tego zamiaru przeszkodziła mu śmierć³³. Zmarł 10 grudnia 1742 r. w Pradze, w konwencie św. Marii Magdaleny, w wieku 66 lat³⁴.

³¹ Por. QUETIF, ECHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*, s. 737–738.

³² ArDomKr, Teki o. Mariana Kruczka OP, teka III, nr 6.

³³ Por. tamże, s. 7–8; APWr, Rep. 135, sygn. 582 (dawniej: E 38): *Das Leben der Hochseeligen Jungfrau Euphemiae Domicillae, des Hertzogs Premislai Lesconis Tochter und Fundatricis des Jungfräulichen Klosters bey dem Heyligen Geist in Rattibor, Ord. S. Dominici, beschrieben von Miechovio und Bzovio Pohnischen Authoribus in Chronica ad Annum 1359*, s. 8v.

³⁴ Por. NAPr, ŘD 2, s. 176r; NAPr, ŘD 3, s. 174r; NAPr, ŘD 151, bs.

Bibliografia

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE

Archiwum Dominikanów w Krakowie (ADK)

Teki o. Mariana Kruczka OP: R. BRAUN, *Kurtze Lebens-Beschreibung des heil. und grossen Wunder-Manns Vincentii Ferrerii, Prediger-Ordens; nebst einen so kurzen, als heylsamen Bericht und Unterricht der Sieben-Freytägigen Andacht zu gemelden Heil. und Glorreichen Vatter; zu sonderbarem geist- und leiblichen Trost aller Christ-Catholischen Seelen*, Prag 1741.

Archiwum Generalne Zakonu Kaznodziejskiego w Rzymie (AGOP)

XIV Liber E: *Catalogus conventuum et fratrum provinciae Bohemiae (1710–1711)*, s. 799–811.

Archiwum Państwowe we Wrocławiu (APWr)

Rep. 135, sygn. 582 (dawniej E 38): *Das Leben der Hochseeligen Jungfrau Euphemiae Domicillae, des Hertzogs Premislai Lesconis Tochter und Fundatricis des Jungfräulichen Klosters bey dem Heyligen Geist in Rattibor, Ord. S. Dominici, beschrieben von Miechovio und Bzovio Pohnischen Authoribus in Chronica ad Annum 1359*.

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (BUWr)

IV Q 194: [*Catalogus conventuum et fratrum Ordinis Praedicatorum provinciae Bohemiae*], s. 31r-62v.

Narodní Archiv v Praze (NAPr)

ŘD 2: *Catalogus fratrum et sororum sacri Ordinis Praedicatorum in Domino pie defunctorum ab annis 1700 conscripsit Rev. Fr Gundisalvus Radt patria Neu-Boleslaviensis filius conventus Sancti Laurentij Iablonensis*.

ŘD 3: *Nomina fratrum et sororum Ordinis Praedicatorum ab anno jubilaei 1701 in Provincia Bohemiae pie in Domino defunctorum*.

ŘD 10: *Liber provinciae Bohemiae Ordinis Praedicatorum (1693–1721)*.

ŘD 13: *Liber provinciae Bohemiae Ordinis Praedicatorum (1721–1738)*.

ŘD 17: *Liber studii generalis Pragensis Ord. Praed. 1677–1737*.

ŘD 127: *Liber memorabilium, Litoměřice*.

ŘD 151: *Nomina et cognomina amantissimorum fratrum et sororum ordinis nostri qui potissimum ab anno 1720 in Domino in hac provincia obierunt*.

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

Nomina & cognomina fratrum Ordinis Praedicatorum provinciae Bohemiae cum expressione gradus, patriae, affiliationis, aetatis, professionis, incolatus & officii pro anno MDCCXXXVIII, [Pragae 1738].

Reginald Braun OP (1676–1742) — böhmischer Hagiograf

Zusammenfassung

Im Artikel wurde das Leben und die schriftliche Aktivität des böhmischen Dominikaners Reginald Braun dargestellt. In der polnischen Literatur erscheint er in den Beiträgen, die die Herzogin Euphemia (Ofka) von Ratibor († 17 Januar 1359) betreffen. Braun ist am 1. Juni 1676 in Chomutov geboren und am 15. September 1695 hat er das Ordenskleid im Kloster St. Maria Magdalena in Prag angenommen, wo er das Ordensprofess ein Jahr später abgelegt hat. Er war Prediger, Beichtvater der Dominikanerinnen in Breslau und Pilsen, Prior in Aussig an der Elbe, Socius des Provinzials, Subprior in Prag, Neuhof in der Nähe von Kuttenberg und in Znaim. Seine Interessen haben sich vor allem auf die Hagiografie konzentriert. Dem Leben des St. Vincent Ferrer, der St. Zdislava von Lämberg und der heiligmäßigen Euphemia von Ratibor hat er viel Aufmerksamkeit geschenkt. Er ist am 10. Dezember 1742 im Konvent der St. Maria Magdalena in Prag gestorben.